หนังสือ ‘ทุน’ ของมาร์กซ์ในประเทศไทย
Marx’s Capital in Thailand

สมชัย ภัทรธนานันท์

บทคัดย่อ

หนังสือทุนของมาร์กซ์เป็นหนังสือที่มีอิทธิต่อขบวนการฝ่ายซ้ายทั่วโลก แต่ในประเทศไทยหนังสือดังกล่าวกลับไม่ได้รับความสนใจจากฝ่ายซ้ายแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการเผยแพร่ลัทธิลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาในประเทศไทยไม่ได้มาจากยุโรป พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก่อตั้งโดยชาวคอมมิวนิสต์จีน ทำให้พรรคละเลยต่อการศึกษาหนังสือทุนของมาร์กซ์ พรรคว่าเห็นว่าไทยเป็นสังคมกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินาเช่นเดียวกับจีน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ความขัดแย้งภายในของระบอบทุนนิยมดังเช่นที่มาร์กซ์ได้วิเคราะห์ในหนังสือทุน ในทางตรงข้ามขบวนการปฏิวัติควรใช้เวลาในการศึกษายุทธศาสตร์การเมืองการทหารของเหมาให้เชี่ยวชาญ ในขณะที่พวกมาร์กซิสต์นอกพรรคก็สนใจงานเขียนของมาร์กซิสต์คนอื่นๆ จึงไม่ได้สนใจศึกษาหนังสือทุนของมาร์กซ์เช่นกัน

คำสำคัญ: หนังสือทุนของมาร์กซ์, พรรคคอมมิวนิสต์สยาม, พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, กึ่งเมืองขึ้น - กึ่งศักดินา, เมธี เอี่ยมวรา

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

Marx's *Capital* is an influential book among the leftist movements all over the world. However, leftists in Thailand do not really pays attention to this book. The reason is that communism is not introduced into the country from Europe. The Communist Party of Thailand (CPT) was founded by Chinese communists who considered Thailand a semi-colonial semi-feudal society as China. Therefore, there is no need to analyze the internal conflict of capitalism which is the focal analysis of Marx's *Capital.* On the contrary, the CPT should devotes time to master

Mao's political and military strategies. While Marxists outside the CPT devote their time to study other Marxist writings rather than *Capital*.

Keyword: Marx's Capital, the Communist Party of Siam, the Communist Party of Thailand, semi-colonial semi-feudal, Meathee Iamwara

1. บทนำ

หนังสือ 'ทุน' (Capital) เป็นผลงานชิ้นสำคัญของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นปรมาจารย์ของขบวนการปฏิวัติทั่วโลก หนังสือดังกล่าวเป็นผลิตผลทางภูมิปัญญาที่มาร์กซ์ทุ่มเทค้นคว้าตั้งแต่ทศวรรษ 1840 จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิตในทศวรรษ 1880 ภายหลังจากที่ได้ปรากฏต่อสายตาของผู้อ่านครั้งแรกในปี 1867 หนังสือทุนก็ได้กลายเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการวิพากษ์ระบอบทุนนิยมของขบวนการฝ่ายซ้ายในประเทศตะวันตก สำหรับในประเทศไทยหนังสือทุนมีสถานะเช่นไร? เพื่อตอบคำถามดังกล่าวบทความจะเริ่มจากการศึกษากำเนิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยและการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ต่อจากนั้นจะพิจารณาสาเหตุที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไม่ให้ความสำคัญต่อหนังสือทุน และการตีพิมพ์หนังสือทุนในประเทศไทย

2. กำเนิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย

ชะตากรรมของหนังสือทุนในประเทศไทยขึ้นอยู่กับว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ถูกเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยอย่างไร ต่างจากบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่แพร่ขยายเข้ามาในสยามประเทศ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นประเทศไทยในปี ค.ศ. 1939) ไม่ได้มาจากยุโรป ปัญญาชนไทยที่ไปศึกษาในยุโรปรุ่นแรกๆมาจากชนชั้นสูง พวกเขาไม่มีความสนใจในลัทธิคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด ผู้ที่นำเอาลัทธิคอมมิวนิสต์มาเผยแพร่เป็นนักปฏิวัติชาวเวียดนามและจีน นักปฏิวัติเหล่านี้ต้องเดินทางมายังสยามเพราะการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสในอินโดจีนและความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ของคอมมิวนิสต์สากล (Communist International) ในจีน หลังจากตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในทศวรรษ 1880 ชาวเวียดนามจำนวนมากได้เดินทางออกนอกประเทศเพื่อเสาะหาหนทางในการต่อสู้กับลัทธิล่าเมืองขึ้นของฝรั่งเศส (Goscha 1999: 21-22) บุคคลสำคัญในบรรดาชาวเวียดนามอพยพ ได้แก่ โฮจิมินห์ (1908-1969) ผู้ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้นำของการปฏิวัติเวียดนาม โฮจิมินห์เดินทางจากเวียดนามไปยังปารีสในปี ค.ศ. 1911 และได้เข้าร่วมก่อตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1920 อีกสามปีต่อมา เขาได้เดินทางไปยังกรุงมอสโคว์ เมืองหลวงของสหภาพโซเวียต และเริ่มทำงานให้แก่คอมมิวนิสต์สากล (Anderson 2005: 9) ในปี ค.ศ. 1923 คอมมิวนิสต์สากลได้ทำความตกลงเป็นพันธมิตรกับพรรคก๊กมิ่นตั๋ง (Nationalist Party) พรรครัฐบาลของสาธารณรัฐจีนซึ่งขณะนั้นพยามยามที่จะรวบรวมจีนให้เป็นปึกแผ่นโดยการปราบปรามพวกขุนศึก (warlords) ที่ตั้งตัวเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง และขับไล่จักรพรรดินิยมตะวันตกออกจากประเทศจีน คอมมิวนิสต์สากลได้สัญญาที่จะให้ความช่วยเหลือและให้การฝึกอบรมให้แก่กองทัพของก๊กมิ่นตั๋งด้วยความหวังว่าจีนที่เป็นปึกแผ่นและเข้มแข็งจะมีส่วนช่วยสำคัญในภารกิจการต่อต้านลัทธิจักรพรรดินิยม พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับพรรคก๊กมิ่นตั๋งตามคำแนะนำของคอมมิวนิสต์สากล (Grasso et al. 1991: 88-89) ในปี ค.ศ. 1924 โฮจิมินห์ได้เดินทางไปทำงานในประเทศจีนในฐานะสมาชิกทีมที่ปรึกษาของคอมมิวนิสต์สากล (Short 1989: 28) แต่ฐานะที่แท้จริงของเขาคือผู้นำคนสำคัญของกรมตะวันออกไกลของคอมมิวนิสต์สากล โฮจิมินห์ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษให้ขยายการปฏิวัติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือที่จีนเรียกว่าทะเลใต้ (Nanyang) เพื่อดำเนินการตามภารกิจดังกล่าวเขาถือเอาภาคอีสานของสยามและจีนตอนใต้เป็นฐานปฏิบัติการหลักภายนอกอินโดจีน (Goscha 1999: 71, 77)

ยุทธศาสตร์ของคอมมิวนิสต์สากลในจีนได้ก่อความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ในปี ค.ศ. 1927 พรรคก๊กมิ่นตั๋งได้ดำเนินการกวาดล้างที่นำไปสู่การสังหารสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และผู้สนับสนุนของพรรคในเซี่ยงไฮ้เป็นจำนวนมาก พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ตอบโต้โดยให้กรรมกรทำการนัดหยุดงานและจับอาวุธลุกขึ้นสู้ในหลายเมืองของจีน แต่ก็ถูกปราบปรามลงโดยกำลังที่เหนือกว่าของพรรคก๊กมิ่นตั๋ง (Grasso et al. 1991: 93-95) ภายหลังการปราบปรามของพรรคก๊กมิ่นตั๋ง การเคลื่อนไหวปฏิวัติในจีนถูกสอดส่องอย่างเข้มงวด โฮจิมินห์ได้เบนความสนใจการสร้างฐานการปฏิวัติจากจีนมายังสยาม สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่รอดพ้นจากการปราบปรามของพรรคก๊กมิ่นตั๋งก็คิดในทำนองเดียวกัน จากกลางปี ค.ศ. 1927 ชาวคอมมิวนิสต์จีนเป็นจำนวนมากได้หลบหนีมาอาศัยอยู่ในกรุงเทพ ในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน คอมมิวนิสต์สากลได้สั่งให้โฮจิมินห์เดินทางจากมอสโคว์ไปยังปารีสเพื่อทำแผนการสร้างขบวนการปฏิวัติในอินโดจีนผ่านการสร้างฐานปฏิบัติการในสยาม (Goscha 1999: 75)

การที่ชาวคอมมิวนิสต์เวียดนามและจีนเลือกเอาสยามเป็นฐานปฏิบัติการปฏิวัตินอกประเทศของพวกเขามิใช่เพราะว่าสยามพร้อมสำหรับการปฏิวัติสังคมนิยม สยามในเวลานั้นยังเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ล้าหลังที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เหตุผลที่พวกเขาเลือกสยามเป็นฐานปฏิบัติการปฏิวัติเป็นเพราะมีชุมชนผู้อพยพชาวจีนและเวียดนามขนาดใหญ่ในสยาม ในปี ค.ศ. 1927 มีชาวเวียดนามราว 20,000 คน และมีชาวจีนประมาณ 1,300,000 คนอาศัยอยู่ในสยาม ในแง่ภูมิศาสตร์สยามติดอยู่กับอินโดจีนและมีการคมนาคมทางทะเลอย่างสม่ำเสมอกับจีนตอนใต้และฮ่องกง นอกจากนี้ สยามยังไม่ตกเป็นเมืองขึ้นและเจ้าหน้าที่ของสยามมีความคิดว่าชาวเวียดนามที่ต่อต้านการล่าเมืองขึ้นเป็นพลังทางการเมืองที่จะเป็นประโยชน์ในการต่อต้านการขยายดินแดนของฝรั่งเศส ข้อเท็จจริงเหล่านี้ทำให้สยามเหมาะที่จะเป็นที่พึ่งพิงสำหรับการเคลื่อนไหวปฏิวัติ (Goscha 1999: 24-25; Kasian 2001: 10-11)

ก่อนหน้าที่โฮจิมินห์จะเดินทางมาถึงสยาม ชาวคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ก่อตั้งสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติแห่งเวียดนาม (Revolutionary Youth League of Vietnam) ขึ้นในปี ค.ศ. 1925 โดยมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่ภาคอีสาน ประมาณสองปีต่อมา สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่หลบหนีการเข่นฆ่าของพรรคก๊กมิ่นตั๋งมายังกรุงเทพได้ก่อตั้งคณะกรรมการพิเศษของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้ขึ้น ในวันที่ 7 เดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 1929

พวกเขาได้เผยแพร่ใบปลิวรำลึกวันครบรอบการปฏิวัติรัสเซียเป็นภาษาจีน อังกฤษ และไทย นับเป็นครั้งแรกที่คนไทยได้รับรู้ว่ามีพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ในประเทศของพวกเขา (มูราชิมา 2555: 12-13, 15-16)

3. การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

ในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1930 โฮจิมินห์ได้เดินทางมาถึงกรุงเทพ ภารกิจที่เขาได้รับมอบหมายมาคือการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยามโดยการรวมเอาสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาทะเลใต้เข้ากับสมาชิกสันนิบาตเยาวชนปฏิวัติแห่งเวียดนาม เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว โฮจิมินห์ต้องโน้มน้าวจูงใจให้สหายชาวเวียดนามเห็นด้วย เนื่องจากพวกเขาเกรงว่าการเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์สยามจะทำให้ไม่สามารถทุ่มเททำงานให้กับการกู้ชาติได้เต็มที่ รวมทั้งจะทำให้สูญเสียการสนับสนุนจากผู้อพยพชาวเวียดนามอีกด้วย (มูราชิมา 2555: 24) หลังจากประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวจูงใจสหายชาวเวียดนาม โฮจิมินห์ในฐานะตัวแทนของคอมมิวนิสต์สากลได้จัดการประชุมก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยามขึ้นในวันที่ 20 เดือนเมษายนของปีนั้น (Goscha 1999: 80)

ถึงแม้จะประกาศตัวว่าเป็นพรรคของชาวสยาม แต่สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์สยามมาจากชาวจีนและชาวเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1932 พรรคมีสมาชิกทั้งสิ้น 325 คน ประกอบด้วยชาวเวียดนาม 55 คน ชาวจีนกวางตุ้ง 20 คน และชาวจีนไหหลำ 250 คน (Goscha 1999: 89) สาเหตุที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์สยามไม่ประสบความสำเร็จในการชักชวนชาวสยามเข้าเป็นสมาชิกพรรคเกิดจาก ประการแรก สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์สยามยังคิดว่าพวกเขาเป็นเพียงผู้อพยพจึงสนใจแต่การปฏิวัติจีนหรือเวียดนาม โดยไม่ได้ใส่ใจเกี่ยวกับการปฏิวัติสยาม ประการที่สอง เกี่ยวกับข้อจำกัดทางภาษา สมาชิกพรรคเหล่านี้ไม่สามารถใช้ภาษาของชาวสยามได้อย่างแคล่วคล่องทั้งในการสนทนา การอ่าน และการเขียน ทำให้ไม่สามารถทำงานอย่างใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นได้ ประการที่สาม สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์สยามบางส่วนมีความเห็นว่าชาวสยามเป็นคนล้าหลังไม่เหมาะกับการปฏิวัติ (มูราชิมา 2555: 113-115)

อย่างไรก็ดี หลังจากผ่านความพยายามพรรคคอมมิวนิสต์สยามได้ประสบความสำเร็จในการรับชาวสยามจำนวนหนึ่งเข้าเป็นสมาชิกพรรค ในปี ค.ศ. 1935 พรรคมีสมาชิกที่เป็นชาวสยามจำนวน 14 คน และหนึ่งในนั้นได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารของพรรค

(ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 9 คน) สมาชิกคนดังกล่าวมีชื่อว่าสวัสดิ์ ผิวขาว (1908?-1971) สวัสดิ์เกิดในครอบครัวชาวนาที่บ้านท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ในวัยเด็กเขาเดินทางข้ามแม่น้ำโขงไปศึกษาที่ลาว เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสวัสดิ์ได้เข้ารับราชการที่เวียงจันทน์ ในช่วงระยะเวลานั้นเองเขาได้เข้าเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์สยามโดยการชักชวนของสหายชาวเวียดนามและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกรุ่นบุกเบิกของขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศลาว ในเวลาต่อมา สวัสดิ์ได้ย้ายมาเคลื่อนไหวในกรุงเทพ และถูกจับในขณะที่ทำหน้าที่เป็นล่ามให้กับผู้แทนของคอมมิวนิสต์สากลในปี ค.ศ. 1936 (มูราชิมา 2555: 102-103, 131-136)

พรรคคอมมิวนิสต์สยามมีอายุสั้นๆเพียง 6 ปี หลังจากที่รัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดาประกาศใช้กฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1933 เจ้าหน้าที่สยามได้ทำการปราบปรามผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์เพิ่มขึ้น ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1930 มีสมาชิกพรรค (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีน) ถูกจับไปร่วม 200 คน นอกจากนี้ ที่ปรึกษา ผู้นำส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นก็ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติการของตำรวจเช่นกัน สมาชิกพรรคชาวเวียดนามได้รับความเสียหายร้ายแรงกว่านั้นอีก ในระหว่างปี ค.ศ. 1933-1938 มีผู้ถูกจับกุมมากกว่า 600 คน ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าความสะเพร่าไม่เอาไหนของสมาชิกพรรคมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติการของตำรวจประสบความสำเร็จ แต่การที่สมาชิกพรรคเกือบทั้งหมดเป็นชาวจีนและชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในชุมชนผู้อพยพที่เป็นที่รู้จักดียิ่งทำให้การค้นหาเป้าหมายของตำรวจง่ายดายยิ่งขึ้น (Goscha 1999: 90; Kasian 2001: 20)

การเพลี่ยงพล้ำของพรรคคอมมิวนิสต์สยามยังมาจากปัจจัยสำคัญอื่นๆ อีก กล่าวคือ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร พรรคได้ชี้นำให้ผู้ปฏิบัติงานรับสมาชิกที่เป็นชาวสยามเพิ่มขึ้น สหายชาวเวียดนามที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายในเวลาอันสั้นได้ทำการรับสมาชิกโดยไม่มีการกลั่นกรองที่เหมาะสม การกระทำเช่นนั้นทำให้สายลับของรัฐบาลสามารถเล็ดลอดเข้ามาในองค์กรของพรรคได้ และได้กลายเป็นภัยคุกคามต่อการดำรงอยู่ของพรรคในเวลาต่อมา นอกจากนี้ พรรคยังอ่อนแอลงจากความขัดแย้งภายในที่รุนแรง หลีฟุกมิงห์ หรือ ดาติ ตัวแทนของคอมมิวนิสต์สากลมีความขัดแย้งกับเจิ่นวันเจิ๋นซึ่งเป็นเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม ด้วยความร่วมมือจากเลแหม่งจิงห์ รองเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม หลีฟุกมิงห์ได้ขับเจิ่นวันเจิ๋นออกจากพรรค ความขัดแย้งนี้นำไปสู่การแยกตัวของสหายชาวเวียดนามที่เคลื่อนไหวในภาคอีสาน

จากคณะกรรมการกลางซึ่งครอบงำโดยสหายชาวจีนที่ปฏิบัติการอยู่ในกรุงเทพ ภายหลังการแยกตัวไม่นานเจิ่นวันเจิ๋นก็ถูกจับที่ขอนแก่น เหตุการณ์ดังกล่าวตามมาด้วยการจับกุมหลีฟุกมิงห์และเลแหม่งจิงห์ รวมทั้งผู้นำคนอื่นๆ ของพรรคในกรุงเทพ ในวันที่ 31 เดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1936 การประท้วงของสหายชาวเวียดนามที่ขอนแก่นถูกปราบปรามอย่างรุนแรงทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บกว่า 10 คน การประท้วงครั้งนั้นเป็นการปฏิบัติการทางการเมืองครั้งสุดท้ายของสหายชาวเวียดนามในนามของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม เหตุการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ได้สร้างความเสียหายอย่างหนักหน่วงให้แก่และนำไปสู่การล่มสลายของพรรคในที่สุด (มูราชิมา 2555: 208-211)

4. พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและหนังสือทุนของมาร์กซ์

หลังจากการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม สหายชาวจีนได้ร่วมกันจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนของชาวจีนโพ้นทะเลในสยามขึ้นมา พรรคที่จัดตั้งขึ้นนี้ประกอบด้วยสองแผนกคือแผนกจีนและแผนกไทย แผนกแรกสมาชิกเป็นผู้อพยพมาจากประเทศจีน ส่วนแผนกหลังสมาชิกเป็นคนจีนที่เกิดในประเทศไทย เมื่อก่อตั้งขึ้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนของชาวจีนโพ้นทะเลในสยามอ่อนแอและไม่เป็นเอกภาพ ในปี ค.ศ. 1941 คอมมิวนิสต์สากลได้จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นมารวบรวมองค์กรที่กระจัดกระจายเข้าด้วยกันเพื่อจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 1 เดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1942 แผนกไทยของพรรคได้เปลี่ยนเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ต่อมา ได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 2 ของพรรคในปี ค.ศ. 1952 (Kasian 2001: 43, 46, 52-3)

การที่พคท.กำเนิดมาจากชาวคอมมิวนิสต์จีนทำให้พรรครับเอาทฤษฎีการปฏิวัติจีนมาใช้กับการปฏิวัติไทย ถึงแม้ว่าจะประกาศว่าเป็นพรรคลัทธิมาร์กซ์ของชนชั้นกรรมาชีพ ในความเป็นจริงแล้ว พคท. เป็นพรรคที่ยึดมั่นในลัทธิเหมา (Maoist party) ทฤษฎีชี้นำของพรรคได้มาจากงานเขียนของเหมา เจ๋อตุง (1893-1976) ทั้งสิ้น ในงานเขียนเรื่อง 'การปฏิวัติจีนกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน' เหมาเห็นว่าเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมาย ภารกิจ พลังขับเคลื่อน และคุณลักษณะของการปฏิวัติจีน เราต้องยึดกุมลักษณะของสังคมจีนให้ได้ การเข้าใจลักษณะสังคมจีนอย่างชัดแจ้งเป็นกุญแจสำคัญในการทำความเข้าใจปัญหา

ของการปฏิวัติทั้งปวง กล่าวสำหรับเหมาแล้ว การปฏิวัติในประเทศจีนต้องเป็นการการปฏิวัติประชาธิปไตยชนชั้นนายทุนทั้งนี้เพราะจีนเป็นสังคมกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินา ในสังคมดังกล่าว การขูดรีดแบบศักดินามีสถานะครอบงำชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ทุนนิยมมีการพัฒนาในระดับที่แน่นอนแต่ยังอ่อนแอและอยู่ภายใต้การครอบงำของจักรพรรดินิยมต่างชาติ ความขัดแย้งระหว่างจักรพรรดินิยมและศักดินานิยมกับประชาชนจีนเป็นความขัดแย้งพื้นฐานในสังคมจีน เนื่องจากจีนเป็นสังคมเกษตรกรรมพลังขับเคลื่อนของการปฏิวัติจึงได้แก่ชาวนา ด้วยเหตุนี้ จุดสนใจของการปฏิวัติจึงอยู่ที่ชนบท พรรคปฏิวัติต้องสะสมกำลังในชนบทแล้วจึงค่อยยึดเมืองในที่สุด (Mao Tse-Tung, nd)

ทฤษฎีการปฏิวัติของเหมาดังกล่าวถูกพคท.นำมาใช้กับการปฏิวัติไทยอย่างไม่มีการแยกแยะ เริ่มจากในปี ค.ศ. 1950 สำนักพิมพ์มหาชนของพรรคได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ ‘ไทยกึ่งเมืองขึ้น’ ที่เขียนโดยอุดม สีสุวรรณ กรรมการกรมการเมืองของพรรค ภายใต้นามปากกาว่าอรัญ พรมชมพู (Reynolds and Hong 1983: 81) อุดมซึ่งเป็นลูกจีนที่เกิดในประเทศไทยได้เดินทางไปร่วมการปฏิวัติจีนและได้กลายเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในช่วงสงครามจีน-ญี่ปุ่น (1937-1945) เขาได้ศึกษาทฤษฎีการปฏิวัติที่เมืองเยนอานซึ่งเป็นศูนย์กลางการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน อุดมได้ใช้ความคิดของเหมามาวิเคราะห์ว่าไทยเป็นสังคมกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินาเช่นเดียวกันกับจีน ในเวลาต่อมา ในระหว่างปี ค.ศ. 1952-1957 ความคิดดังกล่าวได้รับการอธิบายขยายความกลายเป็นทฤษฎีชี้นำของพรรคโดยกลุ่มผู้นำที่เดินทางไปศึกษาที่สถาบันมาร์กซ์-เลนินที่ประเทศจีน (ธิกานต์ ศรีนรา 2543: 165-167) นอกจากวิเคราะห์ว่าไทยเป็นสังคมกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินาแล้ว พคท. ยังรับเอายุทธศาสตร์การปฏิวัติจีนมาใช้กับไทยอีกด้วย กล่าวคือ พคท.เห็นว่าการจะปลดปล่อยประเทศไทย พรรคต้องอาศัยชาวนาทำสงครามประชาชนในชนบทเพื่อยึดเมืองในที่สุด (กรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย 2541: 219-220)

ทัศนะดังกล่าวทำให้หนังสือทุนเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติไทยน้อยมาก ในเมื่อไทยยังไม่ได้เป็นสังคมทุนนิยมจึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์สังคมดังกล่าวแต่อย่างใด สิ่งที่นักปฏิวัติไทยต้องสนใจคือการขูดรีดแบบศักดินาซึ่งเป็นรูปแบบการขูดรีดหลักในสังคมกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินา และขบวนการปฏิวัติควรใช้เวลาในการศึกษายุทธศาสตร์การเมืองการทหารของเหมาให้เชี่ยวชาญมากกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่น่าประหลาดใจที่ พคท.

ไม่เคยสนใจศึกษาหนังสือทุนเลยตั้งแต่การก่อตั้งจนถึงการล่มสลายของพรรคในต้นทศวรรษ 1980

5. การตีพิมพ์หนังสือทุนในประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาลัทธิมาร์กซ์ในประเทศไทยจำกัดอยู่แค่งานเขียนของเหมาเท่านั้น หลังสงครามโลกครั้งที่สองมีมาร์กซิสต์ภายนอกพคท.จำนวนหนึ่งที่สนใจในลัทธิมาร์กซ์ที่มาจากประเทศตะวันตก เมื่อมีการยกเลิกกฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อแลกกับการสนับสนุนของสหภาพโซเวียตในการสมัครเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1946 เสนาะ พานิชย์เจริญ ได้แปล The Communist Manifesto เป็นภาษาไทยภายใต้ชื่อ 'กำหนดการคอมมิวนิสต์' (Kasian 2001: 143) ภายหลังการศึกษาหนังสือทุนถึง 9 ปี ในปี ค.ศ. 1951 สุภา ศิริมานนท์ (1905-1974) ได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ 'แคปิตะลิสม์' ในหนังสือเล่มดังกล่าวสุภาได้แนะนำแนวคิดสำคัญจากหนังสือทุนแก่ผู้อ่านชาวไทย อาทิเช่น มูลค่า มูลค่าส่วนเกิน การสะสมทุน และวิกฤติในระบอบทุนนิยม (สุภา ศิริมานนท์ 2529) ถึงแม้จะไม่มีผลสะเทือนที่สำคัญแต่'แคปิตะลิสม์' ก็เป็นงานเขียนที่ศึกษาหนังสือทุนอย่างจริงจังเพียงเล่มเดียวของมาร์กซิสต์ไทย สามปีต่อมา กุหลาบ สายประดิษฐ์ (1905-1974) ได้แปลงานเขียนของ ฟรีดริช แองเกิลส์ ชื่อ The Origins of the Family, Private Property, and the State เป็นภาษาไทยชื่อ 'กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ ระเบียบสังคมของมนุษย์' อยากจะย้ำในที่นี้ว่าทั้งสามกรณีที่กล่าวมานี้เป็นกรณียกเว้น ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปแล้วนักเขียนชาวไทยแทบจะไม่อ่านงานของมาร์กซ์และแองเกิลส์เลย (Reynolds and Hong 1983: 80) เนื่องจากประเทศไทยไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตก คนไทยจึงไม่ได้ผ่านระบบการศึกษาที่ใช้ภาษาตะวันตก มีเพียงคนจำนวนน้อยที่ส่วนมากเป็นเยาวชนที่มาจากครอบครัวของชนชั้นสูงเท่านั้นที่มีความสามารถในการใช้ภาษาตะวันตก ดังนั้น การศึกษางานเขียนของพวกมาร์กซิสต์ตะวันตกจึงเป็นเรื่องที่ยากเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยส่วนใหญ่ (Kasian 2001: 6-7)

ในทศวรรษ 1960 ไม่มีการตีพิมพ์งานเขียนแนวมาร์กซิสต์เลยเพราะว่าประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการ ภายหลังการลุกฮือโค่นล้มการปกครองของทหารในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1973 จึงมีการตีพิมพ์งานเขียนของมาร์กซ์อีกครั้งหนึ่ง

ระหว่างปี ค.ศ. 1974-1976 นอกจากมีการนำเอา The Communist Manifesto (แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์) มาตีพิมพ์ใหม่แล้ว ยังมีงานเขียนชิ้นอื่นๆ ของมาร์กซ์ได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาไทย งานเขียนเหล่านี้ได้แก่ Wage, Labour and Capital (ค่าจ้าง แรงงาน และเงินทุน) Wage, Price and Profit (ค่าจ้าง ราคา และกำไร) The Critique of the Gotha Program (วิพากษ์หลักนโยบายโกธา) อย่างไรก็ดี งานเขียนเหลานี้ไม่เป็นที่นิยมเท่ากับสรรนิพนธ์ของเหมา เจ๋อตุง

ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 ความขัดแย้งภายใน พคท. ทำให้ความนิยมในแนวคิดของเหมา เจ๋อตุงเสื่อมลง การวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎี ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และการนำของพรรคได้นำไปสู่การทบทวนตรวจสอบความถูกต้องของแนวคิดกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินา บรรดาผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับพรรคได้หันไปหางานเขียนแนวมาร์กซิสต์ของตะวันตกเพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางทฤษฎีของการวิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจากประเด็นสำคัญของการวิพากษ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านจากสังคมศักดินาสู่สังคมทุนนิยมมากกว่าการค้นหากฎภายในของสังคมทุนนิยม ทำให้พวกเขาสนใจงานเขียนแนวมาร์กซิสต์เล่มอื่นๆมากกว่าที่จะสนใจหนังสือทุน งานเขียนของ Paul Sweezy (1910-2004) Maurice Dobbs (1900-1976) Immanuel Wallerstein (1930-present) Samir Amin (1931-2018) ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์สังคมไทยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดของแนวคิดกึ่งเมืองขึ้น-กึ่งศักดินา (Reynolds and Hong 1983: 92-92, 96)

อย่างไรก็ดี ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านจากสังคมศักดินาสู่สังคมทุนนิยมได้ก่อให้เกิดความสนใจในแนวคิดวิถีการผลิตแบบเอเชียของมาร์กซ์ และนำไปสู่การแปลเนื้อหาบางส่วนของหนังสือ Grundrisse ซึ่งเป็นต้นร่างชิ้นหนึ่งของหนังสือทุนในส่วนที่ว่า ‘การก่อรูปของเศรษฐกิจก่อนทุนนิยม’ (pre-capitalist economic formation) เป็นภาษาไทยในปี ค.ศ. 1984 (มาร์กซ์ 2527) เป็นที่น่าเสียดายว่าการตีพิมพ์ ‘การก่อรูปของเศรษฐกิจก่อนทุนนิยม’ เกิดขึ้นในช่วงที่ความสนใจต่อความคิดของมาร์กซ์แทบจะไม่เหลืออยู่แล้วในสังคมไทย สิ่งที่เป็นแฟชั่นในขณะนั้นคือการประกาศตนเป็น ‘อดีต’ มาร์กซิสต์ของบรรดาฝ่ายซ้ายทั้งหลาย

ภายใต้บรรยากาศดังกล่าวดูเหมือนว่าจะไม่มีการแปลและตีพิมพ์งานของมาร์กซ์อีกแล้วในสังคมไทย อย่างไรก็ดี หนังสือทุนเล่มที่ 1 และ 2 ฉบับภาษาไทยที่เมธี เอี่ยมวรา แปลจากต้นฉบับภาษาจีนและเทียบเคียงกับต้นฉบับภาษาอังกฤษของสำนักพิมพ์ Penguin

ได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1999 และ 2000 ตามลำดับ การตีพิมพ์หนังสือทุนของมาร์กซ์เป็นภาษาไทยได้รับแรงกระตุ้นมาจากวิกฤติทางเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1997 ระหว่างปี ค.ศ. 1987-1996 ประเทศไทยเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวดเร็วที่สุดของโลก โดยมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยปีละ 9.4% (Jansen 2001: 125) การพังทลายของตลาดการเงินของประเทศในกลางปี ค.ศ. 1997 นำไปสู่วิกฤติทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายที่สุดที่ประเทศไทยเคยประสบในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา (Hewison 1999: 125) ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ เมธี ตัดสินใจพิมพ์หนังสือทุนฉบับภาษาไทยเพราะเขาเห็นว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมที่สังคมไทยจะได้ศึกษางานเขียนแนวมาร์กซิสต์ที่ยิ่งใหญ่ที่จะสามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับวิกฤติของทุนนิยมได้อย่างลึกซึ้ง เมธีมีแผนที่จะตีพิมพ์หนังสือทุนเล่มที่ 3 ด้วยหากว่าทั้งสองเล่มที่ตีพิมพ์ได้รับการตอบรับจากผู้อ่านชาวไทย (เมธี เอี่ยมวรา 2547) แต่จนกระทั่งปัจจุบันเมธีก็ยังไม่ได้ตีพิมพ์หนังสือทุนเล่ม 3 อนึ่ง ในปี ค.ศ. 2016 บุญศักดิ์ แสงรวี ได้ตีพิมพ์หนังสือทุน เล่ม 1-3 ฉบับแปลสรุป ทำให้ผู้อ่านชาวไทยมีโอกาสได้อ่านหนังสือทุนเล่มที่ 3 (บุญศักดิ์ แสงรวี 2559)

6. สรุป

หนังสือทุนของมาร์กซ์เป็นงานเขียนที่ทรงพลังในการวิพากษ์ระบบทุนนิยม หนังสือดังกล่าวส่งผลสะเทือนไปทั่วโลก แต่สำหรับในประเทศไทย ดังที่เราได้เห็นข้างบนนี้ การวิเคราะห์อันแหลมคมของมาร์กซ์ถูกเมินเฉยโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นพรรคปฏิวัติที่ประกาศตนว่าเป็นพรรคการเมืองแบบมาร์กซิสต์ การไม่สนใจต่อการวิเคราะห์ของมาร์กซ์ในหนังสือทุนทำให้พรรคพลาดโอกาสที่จะใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ที่มีพลังมาทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์การเมืองของสังคมไทย ยังผลให้พรรคไม่เข้าใจความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมไทยได้อย่างถูกต้อง นำไปสู่การใช้ยุทธศาสตร์ที่ผิดพลาดที่นำไปสู่ความพ่ายแพ้ของการปฏิวัติ เพื่อหลีกเลี่ยงความหายนะในอนาคต ฝ่ายซ้ายในประเทศไทยต้องศึกษาหนังสือทุนและงานเขียนชิ้นอื่นๆ ของมาร์กซ์เพื่อประยุกต์ใช้กับสภาพรูปธรรมของสังคมไทย

7. บรรณานุกรม

คาร์ล มาร์กซ์ 2527, *การก่อรูปของเศรษฐกิจก่อนระบบทุนนิยม.* กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำรามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

‘แถลงการณ์ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเนื่องในวันก่อตั้งพรรคครบรอบ 30 ปี’ 2547, *ฟ้าเดียวกัน*, ตุลาคม-ธันวาคม, 218-226.

ธิกานต์ ศรีนรา 2549, ‘จากกึ่งเมืองเมืองขึ้นกึ่งศักดินาถึงทุนนิยม: วิวาทะว่าด้วยลักษณะสังคมไทยในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย’, *ฟ้าเดียวกัน*, ตุลาคม-ธันวาคม, 162-187.

เออิจิ มูราชิมา 2555, *กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม.* กรุงเทพมหานคร: มติชน.

สุภา ศิริมานนท์ 2529, *แคปิตะลิสม์.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Anderson, David. *The Vietnam War*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.

Goscha, Christopher. *Thailand and the Southeast Asian Networks of the Vietnamese Revolution*, *1885-1954*. Surrey: Curzon, 1999.

Grasso, June, Corrine, Jay and Kort, Michael. *Modernization and Revolution in China*. New York: M.E.Sharpe, 1991.

Hewison, Kevin, ‘Thailand’s Capitalism: The Impact of the Economic Crisis’, *UNEAC Asia Papers*, No. 1, 1999: 21-49.

Jansen, Karel, ‘Thailand, Financial Crisis and Monetary Policy’, *Journal of the Asia Pacific Economy*, 6(1) 2001: 124-152.

Kasian Tejapira. *Commodifying Marxism: The Formation of Modern Thai Radical Culture,*
1927- 1958. Kyoto: Kyoto University Press.

Mao Tse-Tung, ‘The Chinese Revolution and the Chinese Communist Party’, in *Selected*
Works of Mao Tse-Tung, Volume II (www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-2/index.htm).

Reynolds, Craig and Lysa, Hong, 'Marxism in Thai Historical Studies', *Journal of Asian Studies*, November, 1983, 77-104.

Short, Anthony. *The Origins of the Vietnam War*. London: Longman, 1989.